

Ammatillista vertaismentorointia International Librarians Networkin välityksellä

Pirjo Kangas

Keväällä 2016 sain ensimmäisen uuden kirjekaverini sitten 1990-luvun. Osallistuin International Librarians Networkin vertaismentorointiohjelmaan ja neljän kuukauden ajan vaihdoin tiiviisti sähköposteja University of Marylandissa työskentelevän kirjastokollegan kanssa. Ohjelma osoittautui hyväksi tavaksi kansainvälistyä omalta työpisteeltä käsin ja vertaismentorin kautta opin kiinnostavia yksityiskohtia toisen maan kirjastomaailmasta ja työarjesta.

International Librarians Network (ILN) on vapaaehtoisvoimin toimiva järjestö, joka pyörittää vertaismentorointiohjelmaa tavoitteenaan auttaa kirjastoalalla työskenteleviä luomaan kansainvälisiä suhteita. Idea ohjelmasta syntyi vuonna 2012 Australiassa ja ensimmäinen pilottiohjelma järjestettiin keväällä 2013. Kesään 2016 mennessä ohjelmaan oli osallistunut yhteensä 4500 osallistujaa 133 eri maasta. Yksittäisten ohjelmakierrosten laajuus on myös kasvanut nopeasti. Ensimmäiseen pilottiohjelmaan osallistui 92 osallistujaa 18 eri maasta mutta kevään 2016 kierroksella mukana jo 1162 osallistujaa 95 maasta. (Byrne, Dalby & McKenzie 2016, 4.)

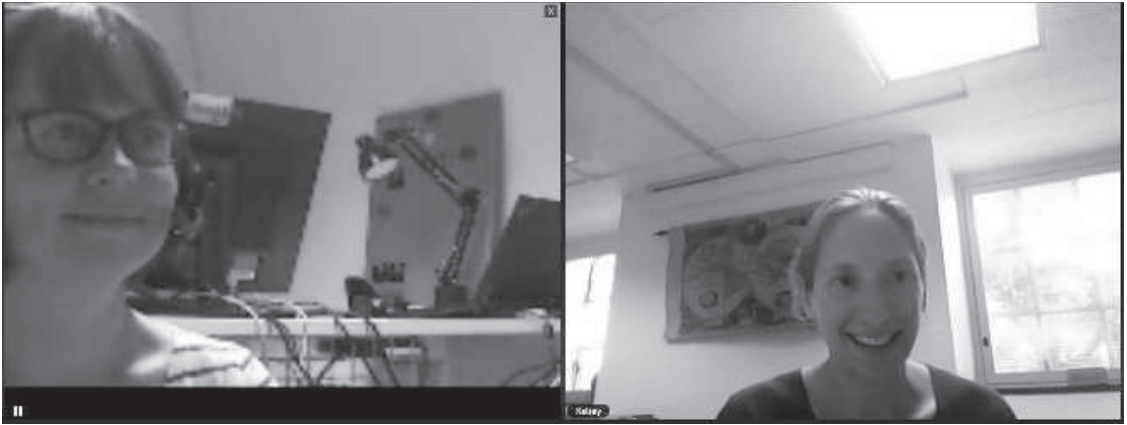
International Librarians Networkin mentorointiohjelma toimii verkon välityksellä ja yksittäiset mentorointiparit voivat keskenään päättää miten viestivät. Ohjelmassa toivotaan, että parin viesteihin vastataan viikon sisällä. Sähköposti on siinä mielessä ensisijainen viestintäväline, että ILN itse viestii osallistujille sen välityksellä, mutta ohjelmassa kannustetaan kokeilemaan erilaisia yhteydenpitotapoja, kuten esimerkiksi Skypeä, Facebookia, LinkedIniä tai Twitteriä. Kahdenkeskisen keskustelun lisäksi mentorointikierrosten aikana järjestetään myös laajempia keskusteluja Twitterissä ja Facebookissa. Ohjelma on tähän asti järjestetty kahdesti vuodessa, mutta keväällä 2017 järjestäjät pitävät taukoa ja ha-

ku seuraavaan ohjelmaan aukeaa todennäköisesti syksyllä 2017.

Vertaismentoroinnin idea

En ollut aikaisemmin osallistunut mentorointiohjelmiin ja erityisesti vertaismentoroinnin käsite oli minulle etukäteen vieras. Aiheeseen perehdyttyäni totesin, että vertaismentorointiohjelmat sinänsä eivät ole uusi keksintö ja onpa myös omalla työnantajallani Humanistisella ammattikorkeakoululla ollut hanke, jossa kehitettiin verkkovälitteistä vertaismentorointiohjelmaa järjestötyöntekijöille (ks. Kaunismaa & Rajalin 2015). Suomessa vertaismentorointi- tai vertaisryhmämentorointiohjelmiä on toteutettu viime vuosina erityisesti opetusalailla ja niitä on suunnattu sekä opettajille että opiskelijoille (ks. esim. Osava Verme 2016 & Sillanpää 2015).

Siinä missä perinteisissä mentorisuhteissa kokenempi henkilö toimii noviisin mentorina, vertaismentorointi perustuu tasaveroiseen vuorovaikutussuhteeseen. International Librarians Networkin ohjelmassa ei kuitenkaan suhtauduta tiukasti siihen, että mentorointiparin työtaustan pitäisi olla mahdollisimman samanlainen. Ohjelman perusajatuksen mukaan kaikilla osallistujilla on sekä annettavaa että saatavaa riippumatta uran vaiheesta tai kirjastosektorista. (Byrne, Dalby & McKenzie 2016, 4.) Maailmanlaa-

juisessa ohjelmassa olisi tietysti myös haastavaa löytää pareja, joilla on hyvin samanlainen tausta.

ILN:n ohjelmassa poikkeuksellista on sen täysi verkkovälitteisyys eikä ILN ole omassa selvitksessään löytänyt toista samantapaista vertaismentorointiohjelmaa. Usein mentorointikirjallisuudessa korostetaan edes yhden henkilökohtaisen tapaamisen tärkeyttä, mutta maailmanlaajuisen ohjelman kohdalla tällainen ei ole mahdollista. Ohjelman suunnittelussa on pyritty ottamaan huomioon työtapoja, joita käytetään verkko-opimisessa ja virtuaaliitiimien parissa. Tavoitteena on, että myös verkon välityksellä voisi syntyä luottamuksellinen mentorointisuhde.

Epämuodollisen ammatillisen toiminnan etuja

Itse ilmoittauduin ohjelmaan mukaan sen pidempää pohtimatta nähtyäni International Librarians Networkin mainoksen jossain seuraamassani kirjastoalan Facebook-ryhmässä. Lähdin mukaan avoimin mielin ilman sen tarkempia odotuksia. Itse asiassa aloin perehtyä tarkemmin ILN:ään ja ohjelman konseptiin vasta siinä vaiheessa kun olin jo mukana ohjelmassa.

Vertaismentorointiohjelma edustaa epämuodollisempaa ammatillista toimintaa, joka on kiinnostanut minua siitä lähtien kun osallistuin vuonna 2012 Hämeenlinnassa järjestettyyn IFLA-camp-epäkonferenssiin ja vuoden 2013 Cycling

for Librariesiin. Varsinkin työuran alkuvaiheessa oman alan muodollisempiin tapahtumiin ja työryhmiin osallistumisessa on tietty kynnyks ja esimerkiksi suuriin kansainvälisiin konferensseihin matkustaminen vaatii sekä aikaa että rahaa. Verkkovälitteiset ohjelmat ja tapahtumat tuovat osallistumismahdollisuuden omalle työpisteelle asti, jolloin osallistuminen on mahdollista myös niille, jotka eivät elämäntilanteen tai tiukkojen budjettien vuoksi pääse helposti matkustamaan ammatillisiin tilaisuuksiin.

International Librarians Networkin ohjelmassa hauska yksityiskohta oli ensimmäisen keskusteluviikon tehtävä, jossa pyydettiin lähettämään mentorointiparille kuva omasta työpöydästä. Tämän kaltaisilla pienillä keinoilla saa konkreettisen kosketuksen tuntemattoman ihmisen arkeen ja ympäristöön. Muutenkin kahdenkeskisessä viestinvaihdossa pääsee osaksi toisen työarkea ja juuri sillä hetkellä ajankohtaisia asioita kuin muodollisemmissa tilaisuuksissa, jossa huomio keskittyy viralliseen ohjelmaan.

Oma kokemukseni International Librarians Networkin vertaismentorointiohjelmasta

Omaksi mentorointiparikseni sain University of Marylandin kirjastossa työskentelevän Kelsey Corlett-Riveran, joka tällä hetkellä vastaa kirjastonsa Research Commons -palveluista. Me koim-

me olevamme melko täydellinen mentorointipari, sillä meillä oli yhteistä esimerkiksi työvuosien määrä, kielitieteellinen pohjakoulutus ja jopa yksityiselämän perhetilanne. Tosin moni kohdallamme yhteiseksi osoittautunut asia oli puhdas sattumaa. ILN muodostaa ohjelman parit hakuvaiheessa kerrottujen taustatietojen ja kiinnostuksen kohteiden perusteella, mutta kovin yksityiskohtaisia tietoja ei taustalomakkeissa kysytä.

Totta kai työnkuviissamme ja taustaorganisaatioissamme oli myös paljon eroja. Oma työnantajani on suomalaisittain pieni verkostomainen ammattikorkeakoulu ja University of Maryland on monitieteinen yliopisto, joka on suunnilleen Helsingin yliopiston kokoinen. Keskusteluissamme myös asuinmaan ja tätä myötä tietysti myös ammattikunnan koko hahmottui konkreettisesti kuunnellessani tarinoita 18 000 osallistujan kirjastoalan konferenssista!

Pidimme enimmäkseen yhteyttä sähköpostitse, mutta tapasimme myös muutaman kerran verkossa Adobe Connectin kautta. Aikaero asetti pieniä haasteita verkkotapaamisten järjestämiselle, sillä oma työpäiväni päättyi osapuulleen sillä hetkellä kun Kelsey saapui töihin ja usein luinkin hänen kirjoittamiaan viestejä bussimatkalta kotiin töistä.

ILN:n vertaismentorointiohjelman yksi kierros kestää neljä kuukautta ja sen aikana ILN fasilitoi yhteydenpitoa lähettämällä osallistujille kahden viikon välein sähköpostin, jossa esitellään uusi keskusteluteema. Keskustelunaiheet olivat monipuolisia ja kevään 2016 kierroksella aiheet koskivat esimerkiksi kirjastotiloja, ammatillista kehittymistä ja kirjastoasian esiintuomista. Se, mihin keskustelu lopulta kulkeutuu, on lopulta kunkin mentoriparin käsissä. Me kävimme tavalla tai toisella läpi kaikki ehdotetut teemat, mutta varsin-

kin ohjelman lähestyessä loppuaan huomasimme, että keskustelu olisi soljunut luontevasti aiheesta toiseen myös ilman virallista fasilitointia.

International Librarians Network toimii vapaaehtoisvoimin, mutta ohjelman keskustelunaiheet olivat loppuun asti mietittyjä ja hyvin pohjustettuja. Kokonaisuutena ohjelman aikainen viestintä vaikutti ammattimaiselta niin visuaalisessa mielessä kuin sisällönkin puolesta. Ohjelman kautta kerättiin myös palautetta ja annettiin toimintaohjeita sellaisen tilanteen varalta, jossa osallistuja ei ole saanut yhteyttä mentorointipariinsa.

Mitä vertaismentorointiohjelmasta jäi mieleen?

Parhaiten ohjelman aikana käydystä viestinvaihdosta jäi mieleen yksityiskohdat, jotka koin tavalla tai toisella yllättäviksi. Esimerkiksi mahdollisuus liisata kokoelmia asiaan erikoistuneelta yritykseltä kuulosti omaan korvaani eksoottiselta. University of Marylandin kirjasto liisaa populaarin aineiston kokoelmaa, joka sisältää kirjoja, äänikirjoja ja DVD-levyjä. Kokoelma on lainattavissa kirjastojärjestelmän kautta, mutta se ei ole haettavissa kirjaston aineistoluettelosta vaan sen sisältöä pystyy tutkimaan ainoastaan paikan päällä. Yksi syy kokoelman hankkimiseen oli kirjaston halu omalta osaltaan edistää lukemisharrastusta yliopistoyhteisössä ja liisausmallin myötä tämän pystyi tekemään ilman että kirjaston ydinkokoelmaan tarvitsi lisätä aineistoa, joka ei ole tieteellistä.

Työsuhteeseen ja rekrytointiprosesseihin liittyvät keskustelut olivat myös kiinnostavia. University of Marylandissa kirjastonhoitajat ovat mukana tenure track -järjestelmässä. Tenure track -pölyllä mukana olevan työntekijän pitää esimerkiksi kirjoittaa julkaisuja ja muutenkin osoittaa aktiivisuutensa osana varsinaisen viran saamiseen kuuluvaa arviointiprosessia. Toisaalta järjestelmä tuntuu tarjoavan motivaation ja mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen ja varmasti myös selkeyttää urapolkua.

Mentorointiparini oli kevään mittaan mukana

rekrytoimassa uusia kirjastonhoitajia ja itse hämmästyin rekrytointiprosessien perusteellisuutta. Hakijat valmistelivat ennakolta esityksiä ja kävivät päivän aikana läpi useampiakin haastatteluja ja esitysten kuuntelemiseen ja haastatteluihin vaikutti osallistuvan useampiakin henkilökunnan jäseniä. Korkeampiin johtotehtäviin pyrkivät hakijat puolestaan usein esimerkiksi lounastavat niiden henkilöiden kanssa, joiden kanssa jatkossa tekisivät yhteistyötä ja tätä kautta eri osapuolet voivat tunnustella sitä, miten hyvin yhdessä työskentely sujuisi.

Vaikka mentorointiohjelman kesto on rajattu neljään kuukauteen, ILN ilmoittaa tavoitteekseen, että ohjelmassa muodostettaisiin pysyvämpiäkin verkostoja. Varsinaisen ohjelman jälkeen yhteydenpito on kuitenkin täysin mentorointiparin oman aktiivisuuden varassa. International Librarians Networkin ohjelmaa ei ole suunniteltu yksittäisten osallistujien kertaluontoiseksi projektiksi vaan järjestö kannustaa osallistumaan ohjelmaan uudemman kerran oman verkoston laajentamisen merkeissä. (ILN 2016) Itse en ainakaan vielä ole rekisteröitynyt uudelle kierrokselle, mutta voisin ehdottomasti harkita asiaa jo lähitulevaisuudessa. Yhteydenpito ensimmäiseen vertaismentoriini jatkuu yhä, joten kansainvälinen ammatillinen verkostoni on toivottavasti kasvanut ainakin yhdellä ihmisellä International Librarians Networkin myötävaikutuksella. 📖

Lähteet:

Byrne, Kate, Dalby, Alyson & Clare McKenzie (2016). Rethinking mentoring: Online, international peer mentoring with the International Librarians Network. <https://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.3413632.v2> (15.11.2016)

International Librarians Network (2016). <http://interlibnet.org/about/> (15.11.2016)

Kaunismaa, Pekka & Rajalin, Minna (2015). Verkkovälitteinen vertaismentorointi järjestötyöntekijöiden tukena : eMessi2-hankkeen loppuraportti. URN:ISBN:N:978-952-456-212-6 (15.11.2016)

Osaava Verme (2016). <http://www.osaavaverme.fi/> (15.11.2016)

Sillanpää Pertti (2015). Vertaismentorointi tukee ammatillista kasvua. ePooki 18/2015. <http://www.oamk.fi/epooki/2015/18/> (15.11.2016)

Tietoa kirjoittajasta:

*Pirjo Kangas, informaattikko
Humanistinen ammattikorkeakoulu
pirjo.kangas@humak.fi*